

Logboek Keuzebegeleiding tl-havo

Een hulpmiddel voor
leerlingen, ouders, docenten
en mentoren

Versterking schakelfunctie gl/tl naar
vervolgonderwijs

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

slo

Logboek

Keuzebegeleiding tl-havo

Een hulpmiddel voor leerlingen, ouders, docenten en mentoren

Februari 2011

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

© 2011 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Alle rechten voorbehouden. Mits de bron wordt vermeld is het toegestaan om zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren dan wel op andere wijze te verveelvoudigen.

Auteurs: F. Hulshof, N. Dronkert, M. Boode, M. Rodrigues (Christelijke Scholengemeenschap Het Noordik), E. van Kleunen (SLO)

Informatie

SLO

Afdeling: vmbo-mbo

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 661

Internet: www.slo.nl

E-mail: vmbo-mbo@slo.nl

AN: 5.5565.380

Inhoud

1.	Inleiding	5
2.	Gebruikershandleiding	9
3.	Logboek Keuzebegeleiding tl-havo	15
3.1	Waarom een logboek?	15
3.2	Werkkalender	16
3.3	Informatie tweede fase-havo	17
3.4	Een dagje meelopen met een havo-leerling	19
3.5	Mbo of havo?	21
3.6	Enquête Leerkwaliteit	22
3.7	Evaluatie van vakken	26
3.8	Leerdoelen bepalen	28
3.9	Checklist	30
3.10	Opnieuw leerdoelen bepalen	33
3.11	Sleutel enquête Leerkwaliteit	35

1. Inleiding

Wat is het Logboek Keuzebegeleiding tl-havo?

Voor u ligt het logboek keuzebegeleiding tl-havo, voorafgegaan door een inleiding en een korte gebruikshandleiding.

Het Logboek Keuzebegeleiding tl-havo is een instrument dat als hulpmiddel moet dienen bij de begeleiding van leerlingen die op de tl in het (derde en) vierde leerjaar een doorstroomtraject richting havo volgen. Of, in termen van de SLO publicatie rond scenario's voor doorstroom tl-havo, die binnenkort verschijnt, leerlingen die in scenario 2 zitten: ze volgen naast het reguliere tl-curriculum extra lessen in de vierde klas tl, gericht op de doorstroom naar havo en worden begeleid door hun mentor in het reflecteren op hun keuze.

Het logboek keuzebegeleiding tl-havo is ontwikkeld door Christelijke Scholengemeenschap Het Noordik, afdeling Theoretische Leerweg, in Almelo, in samenwerking met SLO.

Het logboek is een begeleidingsinstrument dat een planning bevat voor het proces van voorbereiding op de havo: voor verschillende interacties die tijdens dit proces plaatsvinden zijn hulpmiddelen opgenomen. Het is een multifunctioneel hulpmiddel dat kenmerken vertoont van dossier- en portfoliovorming.

Er is niet naar gestreefd om uitputtend te zijn: zo is bijvoorbeeld de informatie over de havo-profielen en -vakkenpakketten bewust beknopt gehouden, omdat dit overzicht alleen fungeert als een ankerpunt voor uitgebreidere voorlichting en interactie met ouders en leerlingen.

Aanleiding

In Christelijke Scholengemeenschap Het Noordik in Almelo was behoefte aan een instrument om leerlingen, ouders, vakdocenten en mentoren bewust een rol te laten spelen in de reflectie en voorbereiding op de overstap naar havo, zodat deze succesvoller zou kunnen verlopen. In het Noordik bestond bij het vmbo-t team de wens om in het derde en vierde leerjaar het doorstroomtraject van tl naar havo verder te ontwikkelen. Aan dit doorstroomtraject kunnen leerlingen met havo-ambitie en -potentie deelnemen, aan hen wordt extra leerstof en begeleiding aangeboden. Daartoe is binnen de bovenbouw vmbo-tl een havo-werkgroep ingericht van vier à vijf docenten die lesgeven in de bovenbouw van gtl en tevens mentor zijn in het vierde leerjaar. In Almelo heeft Het Noordik een aparte vmbo- en havo-locatie. De toelatingseis die de havo hanteert voor vmbo-tl instromers is een gemiddeld eindcijfer van een zeven.

Het vmbo-team wilde de doorstroom naar havo en de eisen die dit aan de leerling stelt voor de leerling tastbaarder en concreter maken door een hulpmiddel bij het doorstroomtraject te ontwikkelen. Hiermee pakte de school een stukje ontwikkeling op dat goed te plaatsen is in een meer omvattende LOB-leerroute

De opzet van het doorstroomtraject is dat leerlingen al in leerjaar 3 hun wens om naar havo te gaan kenbaar kunnen maken en vanaf dat moment ook ervaren dat er instrumenten en begeleiding worden ingezet die daarop gericht zijn.

De eerste versie van het logboek heette logboek havo-profiel en is ontwikkeld door de havo-werkgroep van het Noordik: docenten/mentoren in het vierde jaar van de tl. Met deze versie is een pilot uitgevoerd die met positief resultaat is geëvalueerd door de school in samenwerking met de SLO.

De onderzoeksvraag die SLO inbracht was:

'Hoe kan een bruikbaar hulpmiddel voor leerlingen, ouders, docenten en mentoren bij de doorstroom vanuit vmbo-tl naar havo in leerjaar 4 eruit zien?'

Daarnaast heeft SLO ook een feedbackbijeenkomst belegd waarop diverse schoolleiders en docenten hun commentaar hebben gegeven. Zij beoordeelden de bruikbaarheid van het instrument positief.

Op basis van dit alles is een herziene versie tot stand gekomen, die nu voor u ligt.

Het logboek en de problematiek van doorstroom van tl naar havo

Er is te veel uitval in de doorstroom vanuit vmbo-tl, over de hele linie: in het mbo, in het hbo, maar ook in de doorstroom vanuit vmbo-tl naar havo. Uit onderzoek, bijvoorbeeld van de VO-Raad (Monnink, 2010) en van SLO (Rodenboog, 2010) blijkt steeds weer dat leerlingen niet voldoende opleidingsbeeld en beroepsbeeld hebben om een goede keuze voor een vervolgopleiding te kunnen maken. Er is daarom meer aandacht nodig voor Loopbaanoriëntatie en Begeleiding (LOB) en daarbij zijn instrumenten nodig. In dit licht plaatsen we de ontwikkeling van het Logboek Keuzebegeleiding tl-havo.

Factoren in de doorstroom van tl naar havo in het algemeen

Binnen vmbo-tl spelen in den lande een aantal factoren een rol die van invloed zijn op de visie op deze doorstroom en de keuzes die in de vormgeving worden gemaakt. We noemen er hier enkele:

- Relaties met het mbo: hoe goed verloopt de communicatie met betrekking tot doorstroom, hoe goed is het imago van het mbo op de vmbo-tl?
- Het type vmbo-school: als er geen eigen havo-afdeling is gaan vaak veel leerlingen naar mbo en andersom.
- Bevinden de vmbo en havo-afdeling zich wel of niet in hetzelfde gebouw?
- Zijn de onderwijsteams vmbo en havo binnen de school wel of niet gemixt?
- Opvattingen over de doorstroom die in de havo-schoolcultuur leven: ligt er bijvoorbeeld bij doorstroom veel nadruk op een bepaald gemiddeld eindcijfer of niet, is doorstroom al dan niet onderdeel van een breder LOB-programma?
- Beeld binnen het vmbo van mogelijk succes van tl-ers op havo, positief of minder optimistisch.
- Beeld binnen de ontvangende havo van mogelijk succes van tl-ers op havo, positief of minder optimistisch.
- Variaties in het beeld dat binnen het vmbo bestaat van de doorstroom naar havo: als een minder gewenste optie die vooral door ouders wordt verlangd of meer neutraal, als een gelijkwaardige optie naast het mbo.

De doorstroom van tl naar havo is groeiende. Dit noodzaakt scholen om een en ander in goede banen te leiden en keuzes te maken. Afhankelijk van de omstandigheden van de school kunnen de diverse factoren die in het spel zijn, tot uiteenlopende keuzes leiden.

Het Logboek Keuzebegeleiding tl-havo kan bij het vormgeven van de doorstroom een nuttig instrument zijn.

Doelen van het Logboek Keuzebegeleiding tl-havo

Doel van het Logboek Keuzebegeleiding tl-havo is zoals gezegd om voor alle betrokkenen (leerlingen, ouders, docenten) als een tastbaar en bruikbaar instrument te functioneren in de begeleiding van de leerling.

Het gaat om een begeleidingsproces waarin de doorstroomambities en -kwaliteiten van de leerling geleidelijk worden getest, onderzocht en verhelderd.

Het is van belang dat tijdens het doorstroomtraject naar alle betrokkenen helderheid ontstaat over de leerling en wat hij in zijn mars heeft: voor de leerling zelf is het een proces van bewustwording, voor de docent een middel om zijn advisering met feiten te onderbouwen en voor de ouders een document waarmee overtuigend kan worden aangetoond of havo voor hun kind de optimale keuze is. Van belang is te voorkomen dat het de ouders zijn die hun kind op de havo willen hebben zonder dat ze zicht krijgen op de geschiktheid van deze opleiding voor hun kind. En het is ook belangrijk om te voorkomen dat de leerling alleen op basis van zijn gemiddeld cijfer wordt toegelaten, dat kan een incompleet beeld geven.

Samengevat gaat het in feite om vier doelen, namelijk:

- leerlingen helpen bij bezinning op hun keuze voor havo en voorbereiding op de overstap;
- er als school/docenten aan bij te dragen dat de leerling gezien zijn aanleg de optimale keuze voor een vervolgopleiding maakt en de leerling daarbij te begeleiden;
- docenten te helpen om hun advies voor havo te onderbouwen, te documenteren en inzichtelijk te maken;
- ervoor te zorgen dat de ouders helder krijgen wat havo inhoudt, wat het van het kind eist en of het voor hun kind de optimale keuze is.

Overigens is in de evaluatie geconstateerd dat het instrument in zijn huidige vorm het meest geschikt is voor leerlingen van wie de ouders redelijk goed thuis zijn in het Nederlandse schoolsysteem. Het behoeft waarschijnlijk aanpassing voor doelgroepen/scholen met een naar culturele achtergrond en herkomst meer divers publiek. In overleg met scholen zal bekeken worden of het mogelijk is om een dergelijke versie te ontwikkelen.

Het instrument levert een bijdrage aan loopbaanoriëntatie en -keuze en hoort dan ook een plaats te krijgen binnen het LOB-aanbod van de school. Het kan in dat kader vanaf het derde leerjaar ingezet worden. In de onderstaande gebruikshandleiding gaan we hier nader op in.

2. Gebruikershandleiding

Stappenplan voor het gebruik van het Logboek Keuzebegeleiding tl-havo

- Vooraf moet in het schoolteam beslist worden welke plek het instrument Logboek Keuzebegeleiding tl-havo krijgt in het LOB-aanbod van de school. Hiervoor leest u enkele aanwijzingen onder het kopje 'Hoe is het Logboek Keuzebegeleiding tl-havo te plaatsen binnen LOB'?
- Het schoolteam moet de onderdelen van het logboek eerst als team doornemen. Zie hieronder de tekst onder het kopje 'De opzet en onderdelen van het instrument'.
- Het schoolteam moet nagaan waar het instrument aanpassing behoeft. De grijs gearceerde delen zijn voorbeeldmatig ingevuld; dit zijn in elk geval onderdelen die specifiek zijn voor de school en door de school zelf moeten worden in- of aangevuld.
- Rollen (zie ook onderstaand kopje): leerlingen, mentoren, ouders, docenten; allen spelen een rol bij het Logboek Keuzebegeleiding tl-havo. Het schoolteam moet bepalen hoe allen op hun rol gewezen kunnen worden en hoe ze deze concreet kunnen gaan vervullen.
- Als schoolteam moet men afspraken maken over de manier waarop met het logboek wordt gewerkt.
- Mentoren spelen een centrale begeleidende rol en moeten op geplande sessies met elke leerling de onderdelen van het logboek doornemen/uitvoeren en begeleiden. Zij wijzen de leerling op de verantwoordelijkheid de activiteiten volgens de planning uit te voeren.
- Op Het Noordik vormt het logboek een onderdeel van een map met extra oefenmaterialen voor diverse vakken, waarmee leerlingen zelfstandig kunnen werken. De map werd bewaard op school in de docentenwerkrimte en kon door leerlingen worden opgehaald om er mee te werken. De school werkt met weekplanners op leerpleinen. Al naar gelang de schoolsituatie moet beslist worden waar de logboeken worden bewaard en hoe ze toegankelijk zijn.

Hoe is het Logboek Keuzebegeleiding tl-havo te plaatsen binnen LOB?

Als we uitgaan van de actuele visie op LOB, dan spreken we over 'praktijk nabije LOB' (Van Lanschot Hubrecht, 2009). Dit is een vorm van LOB die leerlingen in direct contact brengt met de beroepspraktijk en de daar opgedane ervaringen als uitgangspunt neemt voor het leer- en keuzeproces.

Immers, jongeren van nu moeten, vanwege de onvoorspelbaarheid van hun arbeidsloopbaan, leren reflecteren over hun mogelijkheden en wensen en daarbij hun kansen leren herkennen wanneer die zich voordoen. Dit gaat veel verder dan een eenmalige keuze voor een studie of een beroep. Dit vraagt om duurzame loopbaancompetenties, die in een loopbaangerichte leeromgeving ontwikkeld moeten worden. Praktijk nabije LOB stelt zich ten doel deze loopbaancompetenties bij leerlingen te ontwikkelen. Dat betekent dat de leerlingen zich in de loop van hun schoolloopbaan en hun verdere leven steeds gemakkelijker en vanzelfsprekender de juiste vragen moeten kunnen stellen en daarop kunnen reflecteren.

Een goede loopbaangerichte leeromgeving moet aan drie condities voldoen:

- a. Een praktijknabije, krachtige leeromgeving.
Dit is een leeromgeving waarbij het leren gestuurd wordt door echte praktijkproblemen met een echte opdrachtgever of probleemeigenaar.
- b. Een 'dialogische' leeromgeving.
Binnen een 'dialogische' leeromgeving is er een dialoog van de leerling met zichzelf en met anderen. De leerling moet zichzelf vragen leren stellen zoals:
 - Wie ben ik?
 - Wat kan ik?
 - Wat past bij mij?
- a. Een 'vraaggerichte' leeromgeving.
Veel jongeren hebben een grote weerstand tegen reflectie. Een actieve rol en (mede)zeggenschap over het eigen leerproces is essentieel om deze weerstand te overwinnen.
Een simpele manier om een vraaggerichte leeromgeving te creëren is de leerlingen opdrachten te laten kiezen uit verschillende activiteiten. Doordat de leerling zelf kiest wat hij gaat leren betrek je de leerling meer bij de inhoud en verhoog je de motivatie voor de opdracht.

Functie in dialogische leeromgeving LOB

Het Logboek Keuzebegeleiding tl-havo is vooral bedoeld als hulpmiddel bij het creëren van een dialogische leeromgeving, (conditie b. hierboven). Het helpt leerlingen, mentoren en ouders bij het onderzoeksproces rond de vragen 'Wie ben ik, wat kan ik en wat past bij mij?'

Rollen

De diverse betrokkenen werken in diverse rollen met dit instrument:

- Rol van de leerling: instructies volgen en op gezette tijden zaken invullen, onder andere zelfonderzoek, reflectie op eigen capaciteiten, zelf-tests, doelen formuleren en herformuleren.
- Rol van de mentor: leerling begeleiden, op gezette tijden bepaalde activiteiten in het instrument met de leerling uitvoeren, zicht houden op hoe de leerling het gebruikt.
- Rol van de andere docenten: specifieke activiteiten ten behoeve van het havo-advies met de leerling uitvoeren.
- Rol van de ouders: interesse tonen in het instrument en bij bepaalde activiteiten kennisnemen van ontwikkelingen en deze ook ondersteunen met een handtekening.

Hieronder geven we de onderdelen van het logboek weer en daaronder per onderdeel het doel, beoogde lezer/gebruiker en diens rol en de opzet van het onderdeel.

De opzet en onderdelen van het Logboek Keuzebegeleiding tl-havo

Het logboek bestrijkt globaal de volgende aspecten:

- Voorlichting aan de ouders en leerlingen. Wat houdt havo precies in (oriëntatie op de profielen, keuze van vakkenpakketten, de havo werksfeer en werkwijze) en is havo voor dit kind wel de optimale keuze?
- Bewustwording bij de leerling: waarom kies ik voor havo en niet voor mbo?
- Ervaren hoe het toegaat op de havo door een dag mee te lopen.
- Studievaardigheidstests: hoe leer ik eigenlijk?
- Prestaties bij vakken: hoe goed doe ik het?
- Wat doe ik goed en waar moet ik nog mee oefenen: leerdoelen stellen?

- Wat vindt mijn docent van mijn prestaties en kwaliteiten om doorstroom naar havo succesvol te maken? Adviseert hij of zij mij inderdaad om naar de havo te gaan?
- Welke leerdoelen stel ik me nu om te bereiken dat ik mijn docent van mijn geschiktheid voor havo kan overtuigen?

Het logboek is bedoeld als een flexibel, multifunctioneel document waarin en waarmee de verschillende betrokkenen kunnen werken. Het document moest voor alle betrokkenen te raadplegen en te gebruiken zijn. Het kreeg de vorm van een handzaam boekje met negen onderdelen (een digitale versie en plaatsing binnen een elektronische leeromgeving, kan trouwens zeker voordelen bieden).

Inhoud van het Logboek Keuzebegeleiding tl-havo:

1. Waarom een logboek?
2. Werkkalender
3. Informatie tweede fase - havo
4. Dagje meelopen met een havo-4 leerling
5. Mbo of havo?
6. Enquête Leerkwaliteit
7. Evaluatie van de vakken
8. Leerdoelen bepalen
9. Checklist
10. Opnieuw doelen bepalen
11. Sleutel enquête Leerkwaliteit

Kenmerk van het ontwikkelde instrument is dat het een set hulpmiddelen vormt die ten dienste staan van de begeleiding en niet andersom.

De mentor is een centrale begeleidingsrol in het geheel toebedacht. De bedoeling is dat de onderdelen van het logboek onder begeleiding van de mentor worden doorgewerkt.

De verschillende betrokkenen hebben er zoals gezegd een rol in te vervullen.

De onderdelen van het logboek

We lopen hieronder de onderdelen van het logboek en hun doel even langs.

Onderdeel 1 Waarom een logboek?

Doel van het onderdeel: uitleg over functies van het logboek.

Beoogde lezer/gebruiker: leerlingen, ouders, docenten.

Opzet: informatieve tekst.

Onderdeel 2 Werkkalender

Doel van het onderdeel: planningsformat voor de begeleidingsactiviteiten.

Beoogde lezer/gebruiker: leerlingen, ouders, docenten.

Opzet: format, voorbeeldmatig ingevuld.

Onderdeel 3 Informatie tweede fase - havo

Doel van het onderdeel: informatie geven over de tweede fase in hoofdpunten die voor een tl-er van belang zijn: de benodigde vaardigheden, punten waar tl-leerlingen in het voor- of nadeel zijn; informatie over profielen.

Beoogde lezer/gebruiker: ouders en leerlingen.

Opzet: informatieve tekst.

Onderdeel 4 Een dagje meelopen met een havo-leerling

Doel van het onderdeel: leerlingen zelf laten ervaren hoe het er op de havo aan toe gaat

Beoogde lezer/gebruiker: de leerling.

Opzet: aan lessen op de havo deelnemen, samen met een havo-leerling; ter voorbereiding van het bezoek een aantal voorbeeldvragen/aandachtspunten die tijdens de dag op de havo ingevuld kunnen worden.

Onderdeel 5 Mbo of havo?

Doel van het onderdeel: leerlingen aan de hand van vragen te laten stilstaan bij hun keuze voor havo en tegen mbo en te laten verwoorden wat hun redenen ook weer zijn. Leerlingen er op wijzen dat ze nu nog van gedachten kunnen veranderen.

Beoogde lezer/gebruiker: de leerling, de ouders.

Opzet: vragenlijst met invulruimte.

Onderdeel 6 Enquête Leerkwaliteit

Doel van het onderdeel: leerlingen door praktische vragen bewust laten worden van effectief en minder effectief studie/werkgedrag.

Beoogde lezer/gebruiker: de leerling.

Opzet: vragenlijst over studievaardigheden met meerkeuzeopties en antwoordsleutel.

Onderdeel 7 Evaluatie van de vakken

Doel: leerlingen laten stilstaan bij de vakken, hun oordeel over hun eigen prestaties en hun motivatie voor het betreffende vak.

Beoogde lezer/gebruiker: de leerling.

Opzet: invulformulier.

Onderdeel 8 Leerdoelen bepalen

Doel van het onderdeel: de leerling een oordeel vragen over de uitkomsten van de enquête Leerkwaliteit en de evaluatie van de vakken. Op basis daarvan moeten ze nadenken over waar ze zich kunnen verbeteren en hoe, door drie leerdoelen te stellen.

Beoogde lezer/gebruiker: de leerling, de begeleider en de ouders.

Opzet: vragenlijst met invulruimte voor antwoorden, check en paraaf door begeleider en ouders, ruimte voor opmerkingen van ouders en leerling.

Onderdeel 9 Checklist

Doel van het onderdeel: aan de hand van een lijst eigenschappen het beeld van de leerling, zijn capaciteiten en aanleg scherper krijgen, in een gesprek tussen begeleider en leerling in te vullen (deel 1); zicht krijgen op vakkennis/vaardigheden, zelfstandigheid en motivatie om geschiktheid voor havo te onderbouwen in een gesprek tussen vakdocent en leerling, in te vullen door/met de docent (deel 2) formulering van een advies van de docent.

Beoogde lezer/gebruiker: deel 1: leerling en begeleider. Deel 2: vakdocent.

De checklists zijn min of meer in pedagogische vaktaal geschreven, dus bedoeld voor de docent om mondeling toe te lichten voor de leerling.

Opzet: checklists.

Onderdeel 10 Opnieuw doelen bepalen

Doel van het onderdeel: conclusies trekken uit de checklists en opnieuw doelen bepalen om zwakke punten in de komende periode te verbeteren.

Beoogde lezer/gebruiker: de leerling, de begeleider en de ouders.

Opzet: vragenlijst met invulruimte voor antwoorden, check en paraaf door begeleider en ouders, ruimte voor opmerkingen van ouders en leerling.

Onderdeel 11 Sleutel enquête Leerkwaliteit

Doel van het onderdeel: antwoorden op de enquête Leerkwaliteit bekijken. Het gaat om reflectie op de vragen en de gewenste antwoorden, als aanleiding voor een gesprek met de begeleider, niet om een toets of een score waar de leerling op afgerekend wordt. De leerling kan zelf zien wat de gewenste antwoorden zijn, dat is juist ook de bedoeling.

Beoogde lezer/gebruiker: de leerling, de begeleider en de ouders.

Opzet: antwoordsleutel.

3. Logboek Keuzebegeleiding tl-havo

3.1 Waarom een logboek?

Je hebt gekozen een traject te volgen dat je voorbereidt op de havo. Volgend jaar, na je examen vmbo, wil je daar graag je studie vervolgen.

De overstap naar havo is een redelijk grote overstap. Meestal is de school groter, de docenten geven op een andere manier les en de lesstof is anders.

Meer daarover kun je lezen in de paragraaf 'Vaardigheden in de tweede fase'.

In dit logboek ga je allerlei 'bewijsmateriaal' verzamelen. Niet alleen cijferresultaten, maar ook studiehouding, planning enzovoort zijn erg belangrijk. Als je het logboek doorbladert, zul je zien dat dat op verschillende manieren wordt getest.

Je zult regelmatig je doelen moeten bijstellen en misschien moet je wel nieuwe doelen bepalen. Laat het logboek ook aan je ouder(s)/verzorger (s) zien.

Ook ga je extra cursussen volgen, die je nog beter voorbereiden op de overstap naar havo.

Denk bijvoorbeeld aan lessen Nederlands, Engels, wiskunde en geschiedenis.

Wat je moet doen, met wie en wanneer vind je terug in onderdeel 2: de werkkalender.

Voor wie is het?

Het logboek is voor jezelf, maar ook voor je docenten, je ouders/verzorgers, je begeleider en ook op de havo zullen ze je logboek gaan bekijken.

Je zult veel in dit logboek werken, zorg dat het er netjes uitziet. Het is eigenlijk je visitekaartje voor de havo.

Veel plezier en vooral veel succes!

Docenten GTL-havo

3.2 Werkkalender

Voor begeleiders, leerlingen en ouders

Activiteit	Periode / datum ¹	Door wie en met wie
Voorlichtingsbijeenkomst voor ouders en leerlingen over doorstroom naar havo; uitleg logboek en onderdeel 3	4 ^e jaars leerlingen meteen na de herfstvakantie 3 ^e jaars leerlingen meteen na de kerstvakantie	De school; met ouders en leerlingen
Uitleg over logboek en werkkalender	idem	Begeleider met doorstroomgroep
Start eventuele extra lessen in Nederlands, wiskunde, Engels plus andere vakken naar keuze	idem	Vakdocenten
Onderdeel 4: dagje meelopen op de havo	Voor de kerstvakantie	Doorstroomgroep, havo-docenten en havo-leerlingen
Invullen onderdeel 5: havo of mbo	Voor de kerstvakantie	Individuele leerling met begeleider
Klassikaal invullen onderdeel 6: enquête Leerkwaliteit deel 1, scores bepalen en bespreken	Tussen Kerst en voorjaarsvakantie	Begeleider met doorstroomgroep
Klassikaal invullen onderdeel 6: enquête Leerkwaliteit deel 2, scores bepalen en bespreken	Tussen Kerst en voorjaarsvakantie	Begeleider met doorstroomgroep
Klassikaal invullen onderdeel 6: enquête Leerkwaliteit deel 3, eindscores invullen en bespreken	Tussen Kerst en voorjaarsvakantie	Begeleider met doorstroomgroep
Onderdeel 7: evaluatie van de vakken invullen	Tussen Kerst en voorjaarsvakantie	Leerling
Onderdeel 8: leerdoelen bepalen, invullen en aan ouders laten zien om te paraferen	Tussen Kerst en voorjaarsvakantie	Begeleider en doorstroomgroep, ouders
Onderdeel 9: checklist deel 1 invullen	Tussen Kerst en voorjaarsvakantie	Begeleider met individuele leerling
Onderdeel 9: checklist deel 2 invullen	Tussen Kerst en voorjaarsvakantie	Vakdocent
Onderdeel 10: opnieuw leerdoelen bepalen bespreken van advies	Tussen voorjaarsvakantie en meivakantie	Begeleider met leerling en ouders

¹ De aangegeven perioden zijn slechts indicaties. De aangegeven perioden zijn voor het 4^e leerjaar, voor het 3^e leerjaar is natuurlijk meer spreiding van de activiteiten mogelijk.

3.3 Informatie tweede fase-havo

Voor ouders en leerlingen

Vaardigheden in de tweede fase

Leerlingen die de bovenbouw van de havo 'bezoeken' worden voorbereid op het volgen van een studie aan het hbo. Dit vraagt een zelfstandige werkwijze.

Over welke vaardigheden moet je onder andere beschikken:

- zelfstandig kunnen plannen en werken;
- grotere hoeveelheden stof ineens kunnen bestuderen;
- inzicht en overzicht hebben;
- presentaties verzorgen;
- en in het algemeen meer tegelijk en meer zelf doen.

De meeste leerlingen (ook havo 3-leerlingen) beheersen aan het begin van het vierde jaar nog niet alle vaardigheden die nodig zijn voor de tweede fase.

Wat zijn de grote verschillen als je de theoretische leerweg en de bovenbouw havo naast elkaar zet?

Op havo:

- teksten langer, ook in een vreemde taal;
- onderwerpen complexer en staan verder van de leerlingen af;
- er wordt meer inzicht en meer analytische en abstraherend vermogen van leerlingen gevraagd;
- leerlingen moeten zelf kennis en vaardigheden toepassen in nieuwe contexten;
- ze moeten grote lijnen zien en juiste conclusies kunnen trekken, steekhoudende argumenten geven, complexe grafieken begrijpen.

Kortom: er wordt een beroep gedaan op complexe (denk)vaardigheden.

Lastige punten voor tl-leerlingen

TL-leerlingen zullen in het algemeen bij binnenkomst in havo-4:

- moeite hebben met de grote hoeveelheden ingewikkelde lesstof en (grote hoeveelheden) abstracte lesstof die ze meestal zelfstandig moeten verwerken;
- moeite kunnen hebben met zelfstandig werken en plannen, omdat zij voor het tl-eindexamen en de voorbereiding hierop redelijk aan de hand meegenomen worden.
- In de tl is er veel controle op huiswerk, in de tweede fase zal dat minder zijn.

Mogelijke voordelen die tl-leerlingen kunnen benutten

- Waarschijnlijk zullen leerlingen over het algemeen gemakkelijker aan een praktische opdracht werken, omdat zij in de vierde klas van de tl het sectorwerkstuk hebben gemaakt.
- TL-leerlingen zullen waarschijnlijk bij binnenkomst in havo 4 snappen hoe een PTA werkt.
- TL-leerlingen zijn al een keer in twee jaar tijd naar het examen geleid en hebben examenervaring achter de rug.

Toelatingseisen havo 4

Voor toelating tot havo 4 gelden de volgende eisen: je moet een positief advies vanuit het vmbo hebben (je logboek helpt daarbij) en je gemiddeld examencijfer vmbo is ten minste een 7,0. Ook is het van belang dat je vmbo-vakken aansluiten bij één van de 4 havo-profielen.

Samengevat: een **positief advies** van het vmbo, een **gemiddelde 7,0** op je eindlijst **en sluiten je examenvakken goed** aan je gekozen havo-profiel, dan ben je toelaatbaar in havo 4.

Havo-profielen

Alle havo-profielen hebben een gemeenschappelijk deel, deze vakken volgt iedereen: Nederlands, Engels, maatschappijleer, culturele en kunstzinnige vorming, lichamelijke opvoeding.

Er zijn 4 verschillende profielen.

1. Natuur & Gezondheid, verplichte vakken zijn: scheikunde, biologie en wiskunde A of B.
2. Natuur & Techniek, verplichte vakken zijn: scheikunde, natuurkunde en wiskunde B.
3. Economie & Maatschappij, verplichte vakken zijn: geschiedenis, economie en wiskunde A.
4. Cultuur & Maatschappij, verplichte vakken zijn: een moderne vreemde taal (Frans of Duits) en geschiedenis, 1 maatschappijvak en 1 cultuurvak.

Voor meer informatie over de profielen kun je terecht op: <http://profielkeuze.gompas.nl/>

Je decaan kan je ook meer vertellen over profielkeuzes en eventuele vervolgstudies die daarbij horen.

3.4 Een dagje meelopen met een havo-leerling

Voor leerling, havo-docent en havo-leerling

Je gaat een dagje meelopen met een havo 4-leerling. Hij of zij heeft ook een vmbo-diploma gehaald en kan je dus goed laten zien of vertellen hoe één en ander gaat. Je zult verschillende lessen bijwonen en vast veel zien en horen.

De volgende vragen kun je stellen aan de leerling die je rondleidt.

Misschien heb je zelf ook nog vragen die je wilt stellen, schrijf die hieronder op.

1. Wat valt je op aan de school/lessen?

2. Hoe is de sfeer?

3. Met wie heb je gesproken?

4. Wat zijn volgens hem/haar de grootste verschillen tussen GT4 en havo 4?

5. Wat viel hem/haar tegen en waarom?

6. Wat viel hem/haar juist mee en waarom?

7. Heeft hij/zij nog goede tips?

8. Heeft deze dag en het gesprek met de leerling je kijk op de havo veranderd? Zo ja, wat is er anders geworden?

Overige vragen die je nog wilt stellen:

3.5 Mbo of havo?

Voor leerling en begeleider

Na vmbo-tl kun je verder studeren op het mbo of de havo. Wat wil jij?

Ik wil naar de havo (en niet naar het mbo) omdat:	datum van vandaag
Ik denk dat ik geschikt ben voor de havo omdat:	datum van vandaag
Om te kunnen slagen op de havo denk ik dat ik moet letten op:	datum van vandaag
Ik weet al wat ik na de havo wil gaan doen:	datum van vandaag
Ik heb de havo profielen al even bekeken en ik denk nu dat ik het volgende profiel en de volgende vakken ga kiezen:	datum van vandaag

3.6 Enquête Leerkwaliteit

Voor docent/begeleider en leerlingengroep

In de groep invullen. Omdat het veel vragen zijn, doe je eerst deel 1 en later deel 2 en 3. Lees eerst alle vragen van deel 1 door en vraag de docent als je iets niet snapt. Vul dan individueel jouw antwoord in. Daarna pak je de sleutel erbij (par. 3.11) en vul je die in. Samen met de groep en je docent bespreek je de uitkomsten: wat doe je al goed en wat kan beter.

Sessie 1

Nr.	Vraag	Antwoord	
1.	Voordat ik begin met leren, zet ik op een rijtje wat ik al weet over het onderwerp.	O vaak niet waar O meestal waar	A
2.	Voordat ik met leren begin, vraag ik me af waarin ik goed ben en waarin ik minder goed ben. Ik bepaal dan aan welke onderdelen van de leerstof ik daarom meer of minder aandacht moet besteden.	O vaak niet waar O meestal waar	B
3.	Voordat ik met mijn huiswerk begin, maak ik een schatting van de tijd die ik voor mijn huiswerk nodig zal hebben.	O vaak niet waar O meestal waar	C
4.	Als ik de spelling van een woord goed moet leren, zorg ik er eerst voor dat ik de betekenis ken.	O vaak niet waar O meestal waar	E
5.	Als ik een (exact) probleem moet oplossen, vraag ik me af of het probleem lijkt op een type probleem dat ik al ken.	O vaak niet waar O meestal waar	J
6.	Ik zoek het verband tussen feiten en de grote lijnen binnen de leerstof.	O vaak niet waar O meestal waar	G
7.	De omschrijving van een moeilijk begrip leer ik niet alleen letterlijk uit mijn hoofd, maar probeer ik ook in eigen woorden te geven.	O vaak niet waar O meestal waar	F
8.	Ik kan er tegen dat ik een deel van het verhaal nog niet helemaal begrijp, als ik de grote lijn maar kan volgen.	O vaak niet waar O meestal waar	H
9.	Ik toets mezelf na het leren door vragen te verzinnen en antwoorden te bedenken.	O vaak niet waar O meestal waar	K
10.	Als ik tegen huiswerk opzie, stel ik mezelf een beloning in het vooruitzicht.	O vaak niet waar O meestal waar	L
11.	Als ik mijn huiswerk maak, laat ik mij niet afleiden door te denken aan dingen die ik leuker vind.	O vaak niet waar O meestal waar	M
12.	Ik ben niet bang om vragen te stellen, ik zal vast de enige niet zijn die het niet begrijpt.	O vaak niet waar O meestal waar	D
13.	Ik spreid het leren van een proefwerk over een paar dagen.	O vaak niet waar O meestal waar	C
14.	De plaats waar ik leer zit niet vol met mogelijkheden om mijn aandacht af te leiden.	O vaak niet waar O meestal waar	M

Sessie 2

Nr.	Vraag	Antwoord	
15.	Als ik eigenlijk met mijn huiswerk moet beginnen, zoek ik niet naar excuses om eerst nog wat anders te doen (hond uitlaten, even chatten, boek uitlezen, leuk tv-programma kijken, enz).	O vaak niet waar O meestal waar	L
16.	Als ik mezelf overhoor, zorg ik ervoor dat ik mezelf niet voor de gek houd.	O vaak niet waar O meestal waar	K
17.	Vóór ik een onderwerp ga bestuderen, vraag ik mezelf af waar het eigenlijk over gaat.	O vaak niet waar O meestal waar	H
18.	Als ik de omschrijving van een begrip leer, doe ik er ook altijd een voorbeeld bij.	O vaak niet waar O meestal waar	F
19.	Bij het leren van grote stukken tekst maak ik een schematische samenvatting.	O vaak niet waar O meestal waar	G
20.	Als ik een exacte opgave moet maken, probeer ik eerst of ik met een getallenvoorbeeld meer duidelijkheid over het probleem kan krijgen.	O vaak niet waar O meestal waar	J
21.	Als ik woordjes moet leren, gebruik ik pen en papier.	O vaak niet waar O meestal waar	E
22.	Als ik een werkstuk, verslag of iets dergelijks moet maken, maak ik een tijdsplan, waarin ik aangeef wanneer ik bepaalde onderdelen af moet hebben.	O vaak niet waar O meestal waar	C
23.	Voordat ik met mijn huiswerk begin, bepaal ik op welke manier ik ga werken (doorkijken, schema's).	O vaak niet waar O meestal waar	B
24.	Voordat ik begin met leren, denk ik na over wat er van me verwacht wordt – wat moet ik nu eigenlijk kennen en kunnen.	O vaak niet waar O meestal waar	A
25.	Voordat ik met leren begin, maak ik een schatting van de tijd die ik per vak nodig zal hebben.	O vaak niet waar O meestal waar	C
26.	Als ik woordjes of moeilijke begrippen moet leren, overhoor ik mezelf schriftelijk.	O vaak niet waar O meestal waar	E
27.	Als ik een exacte opgave moet maken, zet ik alle gegevens om in een schema of een plaatje.	O vaak niet waar O meestal waar	J
28.	Ik kan gerichte vragen stellen. Dus niet zo iets als 'Kunt U het nog een keer helemaal uitleggen.' maar 'Het antwoord op vraag 3c snap ik nog niet.'	O vaak niet waar O meestal waar	D
29.	Het kost mij weinig moeite om meer dan een uur achter elkaar door te werken.	O vaak niet waar O meestal waar	M
30.	Wanneer ik een tekst lees of naar de leraar luister, probeer ik de hoofdzaken van de bijzaken te onderscheiden.	O vaak niet waar O meestal waar	G

Sessie 3

Nr.	Vraag	Antwoord	
31.	Voordat ik met het leren van een proefwerk begin, zoek ik in mijn aantekeningen wat er in de les verteld is over hoofd- en bijzaken, aanpak en te verwachten proefwerkonderdelen.	O vaak niet waar O meestal waar	B
32.	Voordat ik met leren begin, probeer ik aan de hand van titels, kopjes, dik gedrukte woorden en tekeningen na te gaan waarover de stof gaat.	O vaak niet waar O meestal waar	A
33.	De les vóór een repetitie bereid ik voor door op een rijtje te zetten welke vragen ik nog heb.	O vaak niet waar O meestal waar	D
34.	Wanneer ik leer, ga ik niet alleen stap voor stap na of ik de uitleg begrijp, maar kijk ik ook naar de hoofdzaken en hoe die in de grote lijn van het verhaal passen.	O vaak niet waar O meestal waar	H
35.	Om er achter te komen of ik begrijp wat ik aan het leren ben, probeer ik na een paragraaf de inhoud in mijn eigen woorden na te vertellen.	O vaak niet waar O meestal waar	K
36.	Als ik veel of moeilijk huiswerk heb, verdeel ik de leerstof in kleinere stukken.	O vaak niet waar O meestal waar	L
37.	Geluiden in huis leiden me zelden af bij het maken van mijn huiswerk.	O vaak niet waar O meestal waar	M
38.	Ik laat altijd een pauze (minstens een half uur) vallen tussen het leren en het mezelf overhoren.	O vaak niet waar O meestal waar	K
39.	Ik ga na hoe een belangrijk begrip past in de grote lijn van het onderwerp waar we mee bezig zijn.	O vaak niet waar O meestal waar	F
40.	Ik maak een schema van wat ik lees of van de leraar hoor.	O vaak niet waar O meestal waar	G
41.	Als ik een (exact) probleem moet oplossen, geef ik het probleem in eigen woorden weer.	O vaak niet waar O meestal waar	J
42.	Als ik bij het leren van woorden een bepaald woord niet kan onthouden, verzin ik een ezelsbruggetje.	O vaak niet waar O meestal waar	E
43.	Als ik veel of moeilijk huiswerk voor een vak heb, verdeel ik dat over een paar dagen.	O vaak niet waar O meestal waar	C
44.	Als het mogelijk is, leid ik de betekenis van een onbekend woord af uit het verhaal waarin dat woord wordt gebruikt.	O vaak niet waar O meestal waar	E
45.	Ik probeer onderwerpen die bij een vak los van elkaar worden behandeld met elkaar in verband te brengen.	O vaak niet waar O meestal waar	G
46.	Bij leerwerk waarin ik veel in mijn geheugen moet prenten overhoor ik mezelf schriftelijk.	O vaak niet waar O meestal waar	K

Uitkomsten van de enquête Leerkwaliteit:

Na deel 1: Heb je de sleutel ingevuld? Dan weet je nu al of er een vaardigheid is waar je mee moet oefenen. Zo ja, noteer deze hier kort (maximaal drie, mag in je eigen woorden).

Na deel 2: Noteer kort de belangrijkste dingen die je nog moet verbeteren (3 maximaal).

1.

- .

2.

- .

3.

- .

Na deel 3: Noteer kort de belangrijkste dingen die je nog moet verbeteren (3 maximaal).

1.

- .

2.

- .

3.

- .

3.7 Evaluatie van vakken

Voor leerlingen

Hieronder vind je een overzicht van vakken van het vierde vmbo-jaar. Vul bij elk vak in of je er sterk, gemiddeld of zwak in bent (kies de mogelijkheid die het beste klopt) en geef een korte toelichting in telegramstijl.

vak	sterk	gemiddeld	zwak	toelichting
Nederlands	☐	☐	☐	
Engels	☐	☐	☐	
Maatsch.lr 1	☐	☐	☐	
CKV	☐	☐	☐	
LO	☐	☐	☐	
Economie	☐	☐	☐	
Wiskunde	☐	☐	☐	

vak	sterk	gemiddeld	zwak	toelichting
Frans	☐	☐	☐	
Duits	☐	☐	☐	
Nask 1	☐	☐	☐	
Geschiedenis	☐	☐	☐	

3.8 Leerdoelen bepalen

Voor leerling, begeleider en ouder

Wat vind je van de uitkomsten van de enquête Leerkwaliteit (par. 3.6)?

Wat valt je op aan de evaluatie van vakken (par. 3.7)? Is er iets dat beter moet?

Bepaal voor jezelf drie leerdoelen waar je de komende tijd aan gaat werken. Vervolgens schrijf je op, hoe je dat gaat aanpakken

Bijvoorbeeld: ik wil mijn schrijfvaardigheid bij de talen verbeteren, dit ga ik doen door de woordjes of zinnen die ik moet leren vaak op te schrijven en dit te herhalen.

Leerdoel 1

Leerdoel 2

Leerdoel 3

Laat je leerdoelen checken door je begeleider

Paraaf begeleider

Paraaf ouder(s)/verzorger(s)

Ruimte voor opmerkingen van je ouder(s)/verzorger(s)

Ruimte voor overige opmerkingen

3.9 Checklist

Voor begeleider, vakdocenten en leerling

Deel 1: samen met je begeleider invullen. Hiermee kan je begeleider samen met jou ontdekken wat de oorzaak is van eventueel verschil tussen je verwachtingen en je studieresultaten. Uiteraard kunnen je begeleider en jij deze lijst ook eerst individueel invullen en dan de scores vergelijken.

Deel 2: door vakdocenten laten invullen. Doel van de lijst is dat vakdocenten het beeld van wat jij kan, indien nodig, helderder maken. In deze 'doorvraaglijst' wordt ingegaan op (vak)specifieke vaardigheden.

Ingevuld door: _____

Functie/vak: _____

Deel 1:

Cognitieve component	Juist		Onjuist	
De leerling is snel van begrip	1	2	3	4
De leerling kan zijn gedachten goed verwoorden	1	2	3	4
De leerling kan zijn gedachten goed op papier zetten	1	2	3	4
De leerling kan structuur aanbrengen in gegevens en informatie	1	2	3	4
Emotionele component				
De leerling kan oorzaken van eigen succes/falen waarnemen en bespreken	1	2	3	4
De leerling is ambitieus en/of heeft behoefte aan ontplooiing	1	2	3	4
De leerling kan met kritiek omgaan	1	2	3	4
De leerling kan weerstand bieden aan afleiders	1	2	3	4
De leerling kan impulsieve reacties controleren	1	2	3	4
De leerling kan omgaan met stress	1	2	3	4
De leerling is sociaal vaardig	1	2	3	4
Extra				
De leerling is gezond	1	2	3	4
De leerling heeft voldoende praktische aanleg	1	2	3	4
De leerling is goed in spel/sport	1	2	3	4
De leerling kan goed met de computer omgaan	1	2	3	4

Overige opmerkingen, bijvoorbeeld over dyslexie, faalangst:

Deel 2: doorvraaglijst

Naam docent: _____

Vak/functie: _____

De volgende vragen graag beantwoorden in relatie tot het eigen vak en de 'gemiddeld succesvolle' leerling. Met een rondje kun je aangeven of de uitspraak past of niet. Als je het antwoord niet weet, sla die uitspraak dan over.

Vakkennis	Juist		Onjuist	
De leerling heeft voldoende vakkennis (vergeleken met jaargenoten)	1	2	3	4
De leerling is snel van begrip/kan het theoretisch denkniveau van het vak aan	1	2	3	4
De leerling weet hoe hij de vakkennis moet toepassen	1	2	3	4
De leerling kan samenwerken	1	2	3	4

Vakspecifieke vaardigheden (in te vullen voor zover van toepassing op het vak)

De leerling overziet grammaticale constructies en past deze goed toe	1	2	3	4
De leerling heeft goed ruimtelijk inzicht	1	2	3	4
De leerling heeft voldoende rekenvaardigheden	1	2	3	4
De leerling heeft voldoende abstractievermogen	1	2	3	4
De leerling kan hoofd- van bijzaken onderscheiden	1	2	3	4
De leerling kan het geleerde in nieuwe situaties toepassen	1	2	3	4

Sturing van eigen leren

De leerling kan zelfstandig werken/opgaven oplossen	1	2	3	4
De leerling kan zich oriënteren op een probleem	1	2	3	4
De leerling kan een actieplan opstellen	1	2	3	4
De leerling kan zich aan de (eigen) planning houden	1	2	3	4
De leerling kan duidelijk maken hoe hij leert	1	2	3	4
De leerling checkt regelmatig of hij op de goede manier leert	1	2	3	4

Sturing van de eigen motivatie

De leerling kan doorzetten, ook als het even tegenzit	1	2	3	4
De leerling kan initiatieven nemen/op tijd beginnen	1	2	3	4
De leerling kan negatieve gevoelens (tijdelijk) opzij zetten	1	2	3	4
De leerling toont voldoende inzet	1	2	3	4

Kennis van de eigen motivatie

De leerling weet waar hij goed in is	1	2	3	4
De leerling heeft een reëel zelfbeeld	1	2	3	4
De leerling heeft zelfvertrouwen	1	2	3	4
De leerling vindt het vak leuk/interessant	1	2	3	4

Oordeel van de begeleider: vind je de leerling geschikt voor havo?

- Indien je de leerling geschikt vind voor havo, welk profiel acht je het meest passend bij zijn/haar capaciteiten/interesses?
- CM, EM, NG, NT (eventueel twee profielen omcirkelen)

Welk ander onderwijs vind je passend?

Motivatie voor je advies

3.10 Opnieuw leerdoelen bepalen

Voor leerling en begeleider

Als je bekijkt wat je docent(en) in de checklist hebben ingevuld, dan vallen je misschien dingen op.

Misschien zijn er dingen aangegeven waar je zelf even raar van op kijkt. Die ga je met je begeleider bespreken. Met je begeleider ga je, met de gegevens die we verzameld hebben, opnieuw leerdoelen bepalen.

Hiervoor gaan we ook kijken naar de cijfers die je hebt gehaald.

Wat valt je op aan de checklists die zijn ingevuld?

Schrijf nu je nieuwe leerdoelen op. Je mag je eerdere leerdoelen ook bijstellen.

Leerdoel 1

Leerdoel 2

Leerdoel 3

Laat je leerdoelen checken door je begeleider

Paraaf begeleider

Paraaf ouder(s)/verzorger(s)

Ruimte voor opmerkingen van je ouder(s) / verzorger(s):

Ruimte voor overige opmerkingen

3.11 Sleutel enquête Leerkwaliteit

In de enquête Leerkwaliteit (par. 3.6) heb je achter elke vraag een letter zien staan.

Welk antwoord heb je aangekruist?

- Heb je bij een vraag 'meestal waar' aangekruist? Dan maak je hieronder een bolletje zwart bij de letter die achter de vraag stond.
- Heb je 'vaak niet waar' aangekruist? Dan maak je hieronder geen bolletje zwart.

Voorbeeld

1	Voordat ik begin met leren, zet ik op een rijtje wat ik al weet over het onderwerp.	O vaak niet waar • meestal waar	A
---	---	------------------------------------	---

Invullen

Letter	Vaardigheid	Waarom belangrijk?
A O O O	Oriënteren	Van tevoren bepalen wat je moet leren en wat je al weet. Noodzakelijk om nieuwe kennis gestructureerd in je hoofd op te slaan.
B O O O	Aanpak kiezen	Door je sterke en je zwakke kanten te bepalen, weet je ook welke aanpak voor jou het beste is.
C O O O O O	Plannen	De opdracht in overzichtelijke stukken onderverdelen, een tijdschema maken, afspraken maken (met jezelf) over wanneer iets klaar moet zijn en vooral: je aan je planning houden.
D O O O	Vragen stellen	Je leraar is er niet voor niets, gebruik zijn kennis en kunde. Stel vragen als dat nodig en mogelijk is, stel vragen waar je wat aan hebt.
E O O O O O	Memoriseren	Memory = geheugen. Memoriseren = iets in je geheugen prenten zodat je het niet meer vergeet. Het gaat hierbij vooral om feiten die niet makkelijk in je geheugen blijven hangen, omdat ze in het begin op zichzelf staan en niet in een context zitten (bijvoorbeeld woordjes leren).
F O O O	Begrijpen leren	Ook een vorm van memoriseren, maar nu gaat het om begrippen die in een context staan (bijvoorbeeld bij aardrijkskunde, geschiedenis, de exacte vakken).
G O O O O O	Schematisch leren	Bij veel vakken wordt de leerstof aangeboden in een (lang) verhaal. Dat kun je letterlijk uit je hoofd leren (veel succes), je kunt ook op zoek gaan naar de structuur van het verhaal. Zo maak je het jezelf makkelijker om de grote lijn te vinden, de hoofdzaken te onderscheiden van de bijzaken en uiteindelijk om het zelf na te kunnen vertellen.
H O O O	Leerstrategie	Sommige mensen zijn deelstrategen: ze moeten alle details snappen van het onderwerp, anders snappen ze het geheel niet. Anderen zijn totaalstrategen. Zij kijken naar de grote lijn en stappen over de details heen. Een deelstrateeg maakt hier weinig hokjes zwart. Hij moet leren eerst naar de grote lijn te kijken.

Letter	Vaardigheid	Waarom belangrijk?
J O O O O O	Contextrijke exacte problemen oplossen	Problemen oplossen, puzzelen, een 'verhaaltjesopgave' oplossen. De exacte vakken zitten er vol mee. Het oplossen van zulke problemen is geen kwestie van geluk of van een magisch inzicht dat je wel of niet hebt, het valt wel degelijk te leren.
K O O O O O	Controle van het resultaat	Wacht niet tot je de uitslag van de repetitie of het tentamen krijgt. Beoordeel zelf of je je doel bereikt hebt, door te controleren of je geleerd hebt wat je moest leren en of je dat inderdaad beheerst.
L O O O	Motivatie	De wil om je doel te bereiken is vaak belangrijker dan je talenten. Maar dit is niet iets dat je overkomt, je hebt hier zelf invloed op.
M O O O O	Concentratie	Concentreren = je aandacht bij je werk houden, je niet af laten leiden. Geconcentreerd werken is doeltreffend en efficiënt. Jij bepaalt of je geconcentreerd bent of niet en niet iets of iemand anders.

Uitslag

Alle 47 bolletjes zwart gemaakt?

Uitslag: je leer kwaliteit is uitstekend!

Tussen de 30 en 46 bolletjes zwart gemaakt?

Uitslag: niet slecht maar je kunt je leer kwaliteit verbeteren, ga oefenen met de vaardigheden waarbij je nog geen of weinig bolletjes zwart gemaakt hebt.

Minder dan 30 bolletjes zwart gemaakt?

Uitslag: helaas, je leer kwaliteit is (nog) onvoldoende, ga flink oefenen want om succesvol naar de havo te kunnen moet je score boven de 30 zijn.

SLO is het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Al 35 jaar geven wij inhoud aan leren en innovatie in de driehoek beleid, wetenschap en onderwijspraktijk. De kern van onze expertise betreft het ontwikkelen van doelen en inhouden van leren, voor vele niveaus, van landelijk beleid tot het klaslokaal.

We doen dat in interactie met vele uiteenlopende partners uit kringen van beleid, schoolbesturen en -leiders, leraren, onderzoekers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties (ouders, bedrijfsleven, e.d.).

Zo zijn wij in staat leerplankaders te ontwerpen, die van voorbeelden te voorzien en te beproeven in de schoolpraktijk. Met onze producten en adviezen ondersteunen we zowel beleidsmakers als scholen en leraren bij het maken van inhoudelijke leerplankeuzes en het uitwerken daarvan in aansprekend en succesvol onderwijs.

SLO

Piet Heinstraat 12
7511 JE Enschede

Postbus 2041
7500 CA Enschede

T 053 484 08 40
F 053 430 76 92
E info@slo.nl

www.slo.nl

slo